

Meer ruimte voor economie

FOTO: INGE VAN DEN HOVEN FOTOGRAFIE

We zijn anders gaan denken over aanpak van ruimtelijke ordening en over ruimtegebruik, zegt Nico Beun (InnovatieNetwerk Groene Ruimte en Agrocluster). Dat heeft consequenties voor alle sectoren waarin het groene onderwijs opleidt. Maar er zijn ook bezwaren tegen de in de Nota Ruimte gekozen prioriteiten.

De Nota Ruimte, eind april uitgebracht door VROM en 29 juni besproken in de Tweede Kamer, geeft een heel andere visie op ruimtelijke ordening dan eerdere nota's. "We zijn in Nederland echt anders gaan denken", zegt Nico Beun, stafmedewerker van het InnovatieNetwerk. "Deze nota is daar een weerslag van."

Want voorheen, met Jan Pronk en zijn voorgangers op de ministerspost van VROM, was er toch algemeen het idee dat Nederland vol was: ruimte was schaars en we moesten gecompri-meerd bouwen. Beschermen. Hooguit konden we contouren instellen met beperkte bouwvrijheid, bufferzones, maar daar bleef het bij. De Rijksoverheid regelde. Nu is dat, aldus Beun, vervangen door

de gedachte dat beleid moet meebewegen met allerlei krachten in de maatschappij, ontwikkelingen in de landbouw en gebeurtenissen op het platteland. "Dat houdt bijvoorbeeld ook in dat beleidsmakers niet meer geloven in de volledige maakbaarheid van de samenleving." Verder is de regie weggehaald uit Den Haag. Dat past in de trend om ontwikkeling van de regio meer onder

Centraal wat moet, decentraal wat kan: provincies en gemeenten krijgen veel meer zeggenschap over het aanzien van hun gebied

Nota Ruimte

De Nota Ruimte gaat over het nationaal ruimtelijk beleid tot 2020. Het is een product van het coördinerend ministerie van VROM (VVD-minister Dekker), en ook van EZ, LNV en V&W. Bij LNV werd parallel discussie gevoerd over de Agenda Vitaal Platteland (een visie op de economische, ecologische en sociaal-culturele aspecten van het landelijk gebied). De Nota Ruimte gaat, aldus de beleidsmakers, over de ruimtelijke bijdrage aan een sterke economie, een veilige en leefbare samenleving en een aantrekkelijk land. Beide nota's werden eind april tegelijk gepresenteerd.

Enkele hoofdpunten

- ☞ Centraal wat moet en decentraal wat kan. Rijksdoelen zijn dan een ruimtelijke hoofdstructuur (onder andere de ecologische hoofdstructuur) en een bepaalde basiskwaliteit, maar invulling ligt bij decentrale overheden. Het moet leiden tot sneller en slagvaardiger beleid. De Tweede Kamer vond 29 juni overigens dat het Rijk zich best wat meer met de inrichting van het land mag bemoeien en duidelijke voorwaarden en eisen kan stellen aan provincies en gemeenten.
- ☞ De nota legt nadruk op 'ontwikkeling' in plaats van 'ordering'. Accent dus op (bij)sturen en faciliteren van ontwikkelingen zodat ze bijdragen aan rijksdoelen. Er wordt gesproken over ontwikkelingsplanologie.
- ☞ Een hoofddoel van het ruimtelijk beleid is versterking van concurrentiepositie van Nederland. De economie wordt voorop geplaatst. Verder zijn hoofddoelen bevordering krachtige steden en vitaal platteland, borging en ontwikkeling belangrijke ruimtelijke waarden (natuur, water, milieu) en veiligheid.
- ☞ Nieuwbouw in buitengebied wordt toegelaten. Provincies moeten wel de kwaliteit van het gebied borgen en er moet worden aangesloten bij bestaande bebouwingspatronen.

verantwoordelijkheid van die regio te laten gebeuren. Minder regels, terugtrekking van de overheid en decentralisatie: 'centraal wat moet, decentraal wat kan'. De Rijksoverheid beschermt nationale belangen. Maar provincies en gemeenten krijgen veel meer zeggenschap over het aanzien van hun gebied. En bouwen mag zolang er geen zwaarwegende belangen worden geschaad.

Tegenstemmen

Provincies zijn enthousiast: 'Eindelijk een beleid dat gebiedsgerichte ontwikkeling mogelijk maakt in plaats van tegenhoudt'. Zo reageert Joost Schrijnen van de provincie Zuid-Holland in NRC Handelsblad van 25 juni. Ondernemersorganisaties zoals VNO-NCW en het bedrijfsleven juichen de aandacht voor economie toe.

Maar er zijn ook tegenstemmen. De provincies kunnen nu ongeveer bouwen wat ze willen. Welke belangen wegen dan het zwaarst? Wat zal er bijvoorbeeld gebeuren in het Groene Hart? Mag je dat zomaar opgeven? Wordt het landschap opgeofferd aan de economische drift in de provincie? Wordt het geen rommeltje? En als je dan toch naar duurzaamheid streeft – een duurzaam gezond platteland zoals LNV bijvoorbeeld stelt –, hoe werk je dit dan uit? Ligt de nadruk op ecologisch duurzaam, sociaal duurzaam of economisch duurzaam? Het is een doodsteek, reageert Milieudefensie. LTO Nederland waarschuwt voor verschuiving van bureaucratie naar de regio's en vreest dat natuurbeleg nog te vaak landbouwontwikkeling zal belemmeren. En dan is er bijvoorbeeld kritiek van Hogeschool Larenstein. "De Nota Ruimte is een ramp voor het landschap", zei docent Lubbert Hakvoort

tijdens een debat op 26 mei. "In plaats van een historische pas op de plaats, gaan we weer alles volbouwen." Hij ziet bovendien geen visie. "Als je visie hebt, kies dan voor economie, en geef ook natuur een economische waarde." Boodschap van Larenstein is dat de landelijke overheid een bepaalde sturing, bewaking en bescherming in handen moet houden. De school heeft haar kritiek op de Nota Ruimte neergelegd in een alternatieve nota, gepresenteerd op 25 juni in Velp. Naaste buur, de mbcs in Velp (Helicon), staat erachter, zegt vestigingsmanager Lode de Meijer. "De strekking van die alternatieve nota sluit aan bij onze filosofie."

Eeuwige waarden

"Ze raken voor mij wel een zorgpunt," reageert Nico Beun, "maar nee, ik onderschrijf de kritiek niet. We moe →

Landschap in plaats van economie

De alternatieve nota van Hogeschool Larenstein is te beschouwen als een element van 'Slag om de Ruimte'. 25 juni was de slotbijeenkomst van dit jaarproject, uitgevoerd ter gelegenheid van 100 jaar bosbouw- en cultuurtechnisch onderwijs bij IPC Groene Ruimte, MBCS Helicon en de hogeschool. De gepresenteerde nota is een weerslag van de visie dat 'de inrichting van de groene ruimte niet volgend is aan een te realiseren economisch programma', maar dat het landschap en de belangen van de gebruikers van dat landschap bepalend zijn. De hogeschool vreest 'verrommeling' van het landschap en aantasting van cultuurhistorisch kenmerkende structuren.

Enkele hoofdpunten

- ✦ Duurzame ontwikkeling wordt anders uitgewerkt. Larenstein ziet risico's in de voor de nota leidende gedachte dat Nederland vooral een sterk concurrerende en dynamische economie moet hebben. Voor de hogeschool vormen landschap en landschappelijke kwaliteit vertrekpunt voor een duurzame inrichting. Kansen voor economische groei ontstaan dan door in te spelen op de mogelijkheden van het landschap.
- ✦ Bouwstenen voor duurzame planvorming zijn: een analyse van landschappelijke kwaliteit, een gebiedsgerichte benadering van gebruikerswensen, bevordering van meervoudig ruimtegebruik en water als medeordenend principe.
- ✦ Concrete consequenties van de keuze voor landschap zijn bijvoorbeeld: bouwen in het veenweidegebied van het Groene Hart ligt niet voor de hand, en verder: geen uitbreiding van Schiphol en stoppen aanleg Betuwelijn.

ten in de kloof tussen overheid en burgers echt de verantwoordelijkheden zo laag mogelijk leggen. Je moet dan wel nadenken over hoe je dat gaat doen. Hoe kan je kennis en competenties ontwikkelen bij de mensen die daar in de regio over gaan meebeslissen? Ik begrijp de zorg, maar kijk maar naar het verleden: we hebben toch ook geleerd dat als de regie alleen in Den Haag ligt, het lang niet altijd goed gaat."

"Mijn idee is dat, mits de mensen in de regio echt in gesprek zijn over kwaliteit en consequenties, ze goed toe in staat zijn hun eigen gebied vorm te geven. Bovendien, van wie is dat landschap eigenlijk en wat betekent dat dan?"

Maar, vervolgt hij, de zorg is reëel. "De slinger kan ook doorslaan naar de andere kant." Dat economische krachten onbedwingbaar blijken of dat regionale initiatieven onbedoelde conflicten creëren.

Het InnovatieNetwerk, opgericht door het Kabinet om grensverleggende vernieuwingen te stimuleren is nu bij-

voorbeeld met de gemeente Dantumadeel (Friesland) bezig de bouw van een nieuw dorp te doordenken. Wat zouden de gevolgen kunnen zijn? En hoe wordt zo'n dorp een verrijking van het platteland in plaats van een achteruitgang? "Een aantal jaren geleden was zoiets ondenkbaar geweest," zegt Beun, "maar hoe is dat nu? Kan het? En wat zou dat voor beleid betekenen?"

Ruimtegebruik

Mbo (en ook hbo) moet mensen opleiden tegen deze achtergrond, denkt hij. "In veel agrarische opleidingen is het beeld dat leerlingen perfecte agrarische ondernemers moeten worden. Maar het primaat zou niet zozeer bij de landbouw, maar bij de ruimte moeten liggen. Landbouw is ook slechts een van de functies op het platteland, niet de enige."

De nota zal, zo verwacht Beun, meestal niet integraal in het onderwijs komen. "Ik kan me niet voorstellen

dat de opleidingen zich aangesproken voelen door zo'n ambtelijk document." Het zal volgens hem meer om het gedachtegoed gaan, "de in de nota gesublimeerde ideeën". Evenals de gedachten uit de Agenda Vitaal Platteland. Zaken zoals regionale regie, 'ontwikkeling' in plaats van 'ordering' en economische krachtenvelden. Dat betreft dan volgens hem niet alleen opleidingen in de groene ruimte. "Kijk je naar de vraag welke gevolgen de maatschappelijke ontwikkelingen hebben voor de ruimte en het ruimtegebruik, dan zal het antwoord per opleiding anders zijn. Ik kan me niet voorstellen dat er partijen zijn die zich hieraan kunnen onttrekken. Zelfs levensmiddelentechnologie niet. Hoe is het gesteld met de voedselproductie in ons land in 2020? Dat is zeker ook van belang voor de opleiding, voor de sector en voor de mensen die daarin gaan werken." ☞

Ton van den Born